

хвилин підвищує їх виводимість на 3,7 – 10,8 % відповідно в 3 - й і 1-й групах, порівняно з контролем.

Встановлено підвищення морфологічних якостей яєць, отриманих від перепелиць, після виповання всіх досліджуваних сполук ряду.

Найвищий показник кількості яєчної маси, отриманий на 1 перепелицю, зареєстрований в групі особин, яким випаювали РАПК-60, що вище від ровесниць контрольної групи 20,3 %.

Зниження витрат корму на 1 кг яєчної маси в 2-й та 1-й групах вказує на економічну доцільність використання похідних триазолу РАПК-60 і Лозевалю для підвищення яєчної продуктивності перепелів.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Кочетова З. И.** Кормление молодняка перепелов и взрослой птицы. // *Эффективные корма та годівля №8 (48).*-2010 с.26–29.
2. **Шваб А. А.** Показатели естественной резистентности перепелов в постнатальном онтогенезе и при введении в рацион концентрата молочной сыворотки / Автореф. дис. канд. биол. наук.–Новосибирск,–2010.–24 с.
3. **Кармолиев Р.** Реакция цыплят на введение глицина и сукцината // *Птицеводство.* – 2003. – № 2. – С. 6 – 7.
4. **Найденский М. С.** Применение янтарной кислоты для стимуляции роста и развития цыплят // *Ветеринария.* – 2002. – № 12. – С. 44–46.
5. **Сухорукова О. А.** Механизм повышения продуктивности перепелов путем применения экстракта пихты сибирской // *Вестник ТГПУ.*-2010 Вып. 3 (93).– с. 36–40.
6. **Линник В. С.** Повышение продуктивности перепелов (*Coturnix coturnix japonica*) синтетическими производными 1,2,4 – триазола // *Научный вестник Львівського національного університету.* Ч.3, Том 13, № 4 (50), 2011. – С.173–177.
7. Пошук біологічно активних речовин серед іліденгідразидів 5-(4-нітрофеніл)-2Н-1,2,4-триазол-3-ілітоацетатної кислоти / **А.Г. Каплаушенко, Є.Г. Книш, О. І. Панасенко та ін.**// *Запорож. мед. журн.* — 2005. — № 2 (29). — С. 130–131.
8. **Truchlinski J.** Influence of garlic, synthetic 1,2,4 – triazole derivative and herbal preparation Echinovit C on selected indices of turkey - hens nonspecific immunity. – *Pinkosz // Pol.veter/ Sc.*–2006.– Т. 1.– С. 51–55.
9. **Белякова Л.С.** Производство яиц и мяса перепелов в современных условиях: методические указания ГНУ ВНИТИП Россельхозакадемии.- *Сергиев Посад, 2011.*– 87 с.

Ф. АДАМЕНЬ, докт. с.-г. наук

Л. АРСЛАНОВА, аспірант

ННЦ Інститут землеробства НААНУ

Однією з головних переваг льону олійного є високий експортний потенціал насіння, олії та шроту, а також кормова придатність шроту і макухи.

Метою проведення досліджень було встановлення впливу елементів технології вирощування на вміст протеїну та жиру.

Умови та методика досліджень. Польові дослідження в умовах Степової зони Криму проводили протягом 2010-2012 рр. на дослідному полі Інституту сільського господарства НААНУ.

Попередник - озима пшениця. Ґрунти дослідної ділянки - чорноземи південні із вмістом гумусу 2,2-2,4% і з достатньою кількістю фосфору, калію і мікроелементів. Агротехніка у досліді загальноприйнята, за винятком елементів, які вивчалися.

Дослід 1. Льон олійний висівали згідно зі схемою у три строки: перший - при настанні фізичної стиглості ґрунту, другий - через 10 днів після настання фізичної стиглості ґрунту, третій - через 10 днів після другого строку. Сіяли льон рядовим способом з шириною міжрядь 15 см і широко-рядним 30 і 45 см. Система удобрення включала вивчення таких варіантів: контроль (без добрив), $N_{30}P_{15}$, $N_{60}P_{30}$, $N_{90}P_{45}$.

Дослід 2. Вивчення впливу глибини загорання насіння на урожайність льону олійного сорту Південна ніч.

Глибина загорання насіння становила в сантиметрах: 2, 3, 4, 5, 6, 7.

Результати проведених досліджень свідчать про те, що найвищий вміст протеїну – 29,41% було одержано при посіві в перший строк за звичайного рядкового способу сівби з шириною міжрядь 15 см. Збільшення ширини міжрядь до 30 та 45 см зменшувало вміст протеїну в насінні льону олійного на 0,98–3,43% (табл. 1).

Високий вміст протеїну відмічено в умовах 2011 року.

Найменший показник вмісту протеїну (24,76%) в 2011 році був при третьому строку сівби з шириною міжряддями 45 см.

У середньому за 3-х річними показниками вміст протеїну був найбільший при першому строку посіву при сівбі звичайним рядковим способом.

Частка олії, також залежала від строку та способу сівби льону. Так, найвищий показник олії відзначено в 2011 році, найменший - у 2010 р. (див. табл. 1)

Аналіз результатів проведених досліджень

Побічна продукція льону у годівлі тварин

Анотація

Встановлено, що побічна продукція насіння льону олійного – джерело білка та жиру для сільськогосподарських тварин. Виявлено залежність збільшення вмісту олії від застосування мінеральних добрив у певний строк сівби. Крім того найбільший вихід олії був відмічений при глибині загортання насіння на 5см, де цей показник становив 0,39%.

Ключові слова: льон олійний, строки сівби, система удобрення, глибина загортання, олія, сирий протеїн.

Abstract.

Sideline products of oil flax seeds - a source of protein and fat for farm animals. L.E Arslanova, F.F. Adamen.

Found that almost all of the samples was the most favorable first-term crop with row spacing of 15 cm in the use of mineral fertilizers, depending on the time of sowing the oil content increased by 34,49-42,14% compared with unfertilized variant. The highest oil yield (0.42 t / ha) provided a combination of the first time of sowing with mineral fertilizers in a dose N30P15. It was revealed that the content of crude protein and fat obtained with a depth of seed placement at 5 cm highest oil yield obtained at a depth of 5 cm seeding, where the rate was 0.39%.

Key words: flax oil seed, sowing, seeding depth, the system of fertilizer, oil, crude protein.

показав, що застосування мінеральних добрив істотного впливу на вміст олії та сирого протеїну в насінні льону олійного не мало (табл. 2). Найбільше олії було отримано за першого строку сівби при внесенні добрив у дозі $N_{60}P_{30}$. Підвищення норми мінеральних добрив до $N_{90}P_{45}$ негативно впливало на процес накопичення олії. Її вміст знижувався на 0,38%, що помітно знижувало валовий вихід олії з одиниці посівної площі.

При проведенні сівби через 10 і 20 днів після першого, вміст олії в насінні зменшувався. Так, за другого строку сівби на контролі показник олії

становив 38,02, що на 3,53% більше порівняно з третім строком, та на 2,66% менше ніж за першого строку сівби.

Максимальну кількість як за другого, так і за третього строків сівби забезпечило внесення добрив у дозі $N_{30}P_{15}$. Подальше підвищення мінеральних добрив до $N_{60}P_{30}$ та $N_{90}P_{45}$ було неефективним, оскільки внаслідок цього помітно зменшується показник вмісту олії.

Внаслідок проведених аналізів по визначенню сирого протеїну в насінні льону було встановлено, що оптимальною нормою мінеральних добрив є $N_{30}P_{15}$. Зростання врожайності за рахунок міне-

Таблиця 1

Вплив строків та способів сівби на якісні показники льону олійного, %
(середнє за 2010–2012 рр.)

Строки сівби (А)	Рік	Ширина міжрядь, см (Фактор С)					
		15		30		45	
		сирий протеїн	олія	сирий протеїн	олія	сирий протеїн	олія
I	2010	28,98	38,49	29,12	39,48	28,43	39,51
	2011	30,05	44,54	28,47	42,71	27,13	39,86
	2012	29,20	40,85	29,78	39,07	29,65	41,22
	Середнє	29,41	41,29	29,12	40,42	28,40	40,20
II	2010	27,58	40,57	28,26	40,05	27,32	36,52
	2011	29,38	42,16	26,83	38,95	27,56	40,68
	2012	29,36	39,56	29,32	39,08	28,21	37,19
	Середнє	28,77	40,76	28,14	39,36	27,70	38,13
III	2010	29,59	39,0	27,44	37,79	27,80	36,94
	2011	27,71	39,66	27,15	37,55	24,76	39,02
	2012	28,91	40,52	26,90	39,01	28,67	39,23
	Середнє	28,74	39,73	27,16	38,12	27,08	38,40

ральних добрив сприяло збільшенню загального виходу олії.

Підвищення норм внесення мінеральних добрив до $N_{90}P_{45}$ не супроводжувалось подальшим зростанням виходу олії, а залишилось на одному рівні.

Дані табл.3 показують, що вміст сирого протеїну варіював в межах 27,65–29,15%. Найменша кількість була відмічена при глибині загортання насіння льону олійного на 2 см. Збільшення глибини загортання насіння призводило до зростання вмісту сирого протеїну. Найбільший його вміст забезпечував посів на глибину 5 см.

Найменший вміст олії відмічений за глибини загортання насіння на 2 см. Максимальний вміст олії забезпечив варіант з глибиною загортання 5 см. Збільшення глибини загортання на 6 та 7 см зменшувало цей показник на 0,97–1,33%. Мілкіше загортання насіння льону також призводило до зниженні цього показника на 1,13–2,55%.

Зростання урожайності за рахунок збільшення глибини загортання насіння льону олійного зумовлювало збільшення загального виходу олії. Найменший вихід олії з одиниці площі забезпе-

чувався при глибині загортання насіння на 2 та 3 см, при цьому сформувалась найнижча урожайність насіння, порівнюючи з іншими варіантами. Найбільший вихід олії був відмічений при закладанні насіння на глибину 5 см. Зі збільшенням глибини загортання насіння на 6–7 см процентний вихід олії дещо знижувався порівняно з варіантом при закладанні насіння на глибину 5 см.

Результати аналізу насіння льону олійного показали, що вплив строків і способів сівби на процентний вміст протеїну та олії незначний. Практично для всіх зразків найсприятливішим був перший строк посіву за вузькорядного способу сівби з шириною міжрядь 15 см. При застосуванні мінеральних добрив залежно від строку сівби вміст олії збільшувався на 34,49–42,14% порівняно до неудобреного варіанту. Найбільший вихід олії (0,42 т/га) забезпечило поєднання першого строку сівби з внесенням мінеральних добрив у дозі $N_{30}P_{15}$. Встановлено, що якісні показники насіння льону олійного мало залежать від глибини загортання насіння, але вміст сирого протеїну та жиру найвищий при загортанні насіння на 5 см. Як

Таблиця 2
Вплив мінеральних добрив на вміст олії льону
олійного та її вихід (середнє за 2010–2012 рр.)

Строки сівби	Фон живлення	Вміст олії, %	Вміст сирого протеїну, %	Вихід олії, т/га
I	Контроль	40,68	30,76	0,28
	N ₃₀ P ₁₅	40,11	31,61	0,37
	N ₆₀ P ₃₀	42,14	30,16	0,42
	N ₉₀ P ₄₅	41,76	30,32	0,40
II	Контроль	38,02	28,07	0,21
	N ₃₀ P ₁₅	40,13	28,80	0,29
	N ₆₀ P ₃₀	39,24	28,70	0,32
	N ₉₀ P ₄₅	39,98	28,14	0,29
III	Контроль	34,49	27,26	0,16
	N ₃₀ P ₁₅	39,73	28,30	0,25
	N ₆₀ P ₃₀	39,64	28,56	0,26
	N ₉₀ P ₄₅	38,13	28,14	0,24

вище зазначалось, найбільший вихід олії був відмічений при глибині загортання насіння на 5см, де цей показник становив 0,39%.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гармаш А.А. Масличный лен в Киргизии. – Киргизгосиздат, 1956. – С.3-6.
2. Гоблер Ф. Лен как прядильное и масличное растение. Государственное издательство сельскохозяйственной и колхознокооперативной литературы Москва, 1931.
3. Губанов Я.В. Технические культуры. – М.: Агропромиздат. – 1986. 287 с.
4. Крымский лен. История и биология культуры / [Ф.Ф. Адамень, Л.Э. Арсланова, Ю.С. Вишневская и др.] – Симферополь: 2012. – 72 с.
5. Николаев Е.В. Растениеводство Крыма. – Симферополь: Фактор, 2006. – С.214-219.

Таблиця 3
Вміст та вихід олії в насінні льону олійного з одиниці площі, т/га(середнє за 2010-2012 рр.)

Глибина посіву, см	Сирий протеїн	Олійність, %	Вихід олії, т/га
2	27,65	40,06	0,23
3	27,74	41,30	0,29
4	28,21	41,48	0,33
5	29,15	42,61	0,39
6	28,74	41,64	0,36
7	28,47	41,28	0,31